

Népi hagyományok, mesterségek kutatása - értékmentés a Hajdú-Bihar Megyei Népművészeti Egyesületnél

Investigation of folk traditions, crafts – preservation of cultural values at the Folk Art Association of Hajdú-Bihar County

HUBERT E. CSAPÓNÉ RISKÓ T.

**Hajdú-Bihar Megyei Népművészeti Egyesület, herzsebet99@gmail.com
Debreceni Egyetem GTK Marketing és Kereskedelem Intézet, risko.tunde@econ.unideb.hu**

Absztrakt

A Hajdú-Bihar Megyei Népművészeti Egyesület (az Egyesület) küldetése a kortárs népművészet alkotóinak szakmai és érdekképviselője, a népi iparművészet értékeinek kutatása, bemutatása, fejlesztése. Az Egyesület rendszeres programjai között szerepelnek kutatómunkák, terepi és múzeumi anyaggyűjtések, alkotótáborok, évközi szakmai továbbképzések, kiállítások, országos és regionális konferenciák szervezése. Az Egyesület kiemelt rendezvényei közé tartoznak a Nemzetközi Fazekas Fesztivál és a Debreceni Kézműves Fesztivál. Alkotóházak, népi kézműves műhelyek közül alkotói dolgoznak a debreceni Timárházban, fenntartanak műhelygalériákat (Nádudvar, Hajdúszoboszló, Hajdúnánás, Balmazújváros). Az Egyesület kiemelt kutatásai között meg kell említeni:

- *A fazekasság területén közel két évtizede indította el az Egyesület a már kihalt félben levő debreceni kerámia újjáélesztését. Eredményeképpen a megyében és a városban nyolc fazekas foglalkozik a debreceni hagyományok modern feldolgozásával.*
- *A textilművészetben a cifraszűr, a szúrrátétes öltözetek megújítása, újjáélesztése.*
- *A debreceni faművészet hagyományainak feltárása és újra tanítása.*

Tanulmányunk ezen három területen elért kutatómunkánk és annak eredményeinek, valamint jövőbeli kutatási irányok bemutatására fókuszál.

Abstract

The mission of the Folk Art Association of Hajdú-Bihar County (the Association) is to represent the profession and the interest of contemporary folk art artists, investigate, present and develop the values of folk art crafts. Among the systematic programmes of the Association, there are research programmes, collecting materials in museums and on site, creative camps, professional further training programmes, exhibitions, organisation of regional and national conferences. Among the priority programmes of the Association, the International Pottery Festival and the Handicraft Festival of Debrecen are representative. Regarding creative houses and folk art craft workshops, artists of the Association work in the "Timárház" studio in Debrecen and maintain workshop galleries (in the towns of Nádudvar, Hajdúszoboszló, Hajdúnánás and Balmazújváros). Of the main research projects of the Association, the following are particular focal points:

- *The Association began to revive the traditions of the almost extinct "Debrecen style" pottery nearly two decades ago. As a result, nowadays eight potters are engaged in the modern interpretation of the pottery traditions of Debrecen in the town and county.*
- *Renewing and reviving the "cifraszűr" (embroidered felt-cloak) and clothes made by felt application technique.*
- *Exploring and re-teaching the traditions of "Debrecen style" wood goldsmith craft.*

Our present study focuses on our ongoing research projects, results achieved so far and further plans, ways of further investigation of the above mentioned three areas.

Kulcsszavak: népművészet, hagyományok, fazekasság, textilművesség, bútorfestés

Keywords: folk art, traditions, pottery, textile goldsmith, furniture painting

Bevezetés

A jelenleg közhasznú civil szervezetként működő Hajdú-Bihar Megyei Népművészeti Egyesület 1982-ben alakult. Küldetése a kortárs népművészet alkotóinak szakmai és érdekképviselete, a népi iparművészet értékeinek kutatása, bemutatása, fejlesztése. Jelenleg 165 tagja van, akik 14 féle, ú.n. örökségszakmával foglalkoznak. Tagjai között van 50 népi iparművész, 23 szakoktató. A Népművészet Mestere címmel 11 fő, a Népművészet Ifjú Mestere címmel 11 fő, Prima Primissima Junior díjjal 4 fő rendelkezik. Tagjaik között 7 etnográfus, 3 közművelődési szakember segíti a kézművesek szakmai munkáját. 2017 január 22-én a Magyar Kultúra Napja alkalmából a Hajdú-Bihar Megyei Népművészeti Egyesületet Csokonai Vitéz Mihály Közösségi Díjjal jutalmazta az Emberi Erőforrások Minisztériuma. Az Egyesület rendszeres programjai között szerepelnek kutatómunkák, terepi és múzeumi anyaggyűjtések, alkotótáborok, évközi szakmai továbbképzések, éves szinten 8-12 kiállítás megvalósítása, országos és regionális konferenciák szervezése. Az Egyesület kiemelt rendezvényei közé tartoznak a Nemzetközi Fazekas Fesztivál és a Debreceni Kézműves Fesztivál. Az Egyesület és a megyei közművelődési, közgyűjteményi és oktatási intézmények között a szakmai kapcsolat folyamatos. Együttműködik a Nemzeti Művelődési Intézettel, közművelődési megállapodása van Debrecen várossal, együttműködési megállapodása a debreceni Déri Múzeummal, a Kézműves Alapítvánnyal, a Hajdú-Bihar Megyei Közgyűléssel, a Debrecen Shopping Center Kft-vel, valamint a Hortobágyi Nemzeti Parkkal. Az Egyesület nemzetközi szakmai kapcsolatokat is ápol a finnországi Jyväskylä népi kézműves alkotóival, a Romániában élő magyar és román népi kézművesekkel, közművelődési és közgyűjteményi intézményekkel (Nagyvárad, Korond, Székelyhíd, Zilah), valamint a lengyelországi Lublinnal. Az Egyesület tagjai jelen vannak az országos népi kézműves programokon (pl. Mesterségek Ünnepe) és nemzetközi bemutatókon is (pl. USA, Kanada, Törökország, Kína, Franciaország, Ausztria). Alkotóházak, népi kézműves műhelyek közül alkotóik dolgoznak a debreceni Tímárházban, fenntartanak műhelygalériákat (Nádudvar, Hajdúszoboszló, Hajdúnánás, Balmazújváros). Az Egyesület kiemelt kutatásai között meg kell említeni, hogy a fazekasság területén közel két évtizede indította el az Egyesület a már kihaló félben levő debreceni kerámia újjáélesztését. Eredményképpen a megyében és a városban nyolc fazekas foglalkozik a debreceni hagyományok modern feldolgozásával. A textilművesség terén a debreceni cifraszűr, a szúrrátétes öltözetek megújítása, újjáélesztése is kiemelt kutatási területek. Ezekben a témákban publikációk is jelentek meg az Egyesület tagjaitól. Harmadik prioritást élvező kutatási területe az Egyesületnek a debreceni faművesség hagyományainak feltárása és újra tanítása.

1. Népi kultúra, kézművesség, hagyományörzés

A népi kultúra egy társadalmi, gazdasági és műveltségi összképet szemléltet. A legrégebbi néprajzi, tárgyi emlékek hazánkban a 17. századból valók. Nagy részük paraszti kismesterségek termékei, melyek a nép mindennapi életével szoros kapcsolatban álltak, mint például a különféle hímzések, fa bútorok, máztalan cserépedények vagy szarvasagancsból faragott löportartók. A tárgyi emlékek nagyobb része a 19. századból és a 20. század elejéről maradt fenn. A paraszti kismesterségek a vidéki magyar nép életével mindig szoros kapcsolatban álltak. A nyersanyagot a fonáshoz, szövéshez a kendertermesztés adta. A fazekasok és a gelencserek készítették az edényeket. Egyes mesterek, mint például a fazekasok, takácsok, szücsök céhekbe tömörültek és áruikat vásárokon értékesítették. Számos kézműves mesterséget, mint a hímzést, kosárfonást, fazekasságot, szövést, fonást, faművességet sikerült átörökíteni napjainkra. A kézműves hagyományörzés célja megőrizni, illetve életre kelteni a hagyományt, örömet szerezni minden generációnak egyaránt, hogy újraélhessék, újra

gyakorolhassák őseik kultúráját, szokásait, kézműves mesterségeit¹. Sebő Ferenc szavaival élve: „A hagyományt nem ápolni kell, hisz nem beteg. Nem őrizni kell, mert nem rab. Hagyományaink csak akkor maradhatnak meg, ha megéljük őket!”²

1.1. Az Alföld népművészete

A legtöbb magyar és külföldi a legmagyarabb tájként ismeri az Alföldet. Az Alföld népművészetének kialakulása megelőzte az ország többi tájegységét. A régi alföldi festett bútorok, cserépedények, hímzések az ország nemesi divatjához igazodtak. Amikor a környező térségekben a színes paraszttílusok még csak virágozni kezdtek, az öltözködés és lakberendezés az Alföldön már városias-polgári irányba fordult. A cserépedények, szűrők, bőr ruhák azonban kivételt képeznek. Az 1800-as évek végén a fazekasok dúsan díszített cserépedényeket gyártottak, a szücsök, szűrszabók pedig a bőr- és szűrposztó darabokon a népi hímzések legerőteljesebb, legegényibb változatait hozták létre. Az alföldi kultúrára azonban az igen régies vonások rendületlen őrzése is jellemző³. Tarján⁴ utal az Alföld népművészetének sajátos kettősségére. A pusztai hagyományokhoz kötődve itt maradt fenn a legtöbb nomád eredetre utaló emlék, ugyanakkor az alföldi városok kultúrájában az egyik legfejlettebb parasztpolgári műveltséggel találkozunk. Az egyes néprajzi csoportok kultúrájában egy-egy népművészeti ág, mint például a pásztorfaragás vagy fazekasság számít jelentősebbnek, míg más területek átlagos színvonalúak. Lakáskultúra tekintetében az Alföldet elsősorban a festett asztalos bútor jellemzi. A Hortobágyra is jellemző a pásztorművészet, azonban itt kevesebb a fafaragás és több a bőr- és a szarumunka, mint a Dunántúlon. A 19. században híressé váló alföldi fazekas központokban leginkább mázas edények készültek. A legrégebbi műhelyek Debrecenben működtek. Az alföldi pásztorok hosszú ideig őrizték ősi viseletüket, ami rövid derekú ingből, bő gatyából és nemez süvegből állt. A pásztor viseletek legjellemzőbb darabjai a suba és a szűr, melyek egészen a honfoglalás koráig visszavezethetők. A szücsmesterség leghíresebb központjai a Jászságban és Hódmezővásárhelyen, a szürkészítésé pedig Biharban, a Hajdúságban, Borsodban és a Nagykunságban voltak. Az Alföldön a hímzésnek, a varrottas munkák készítésének is jelentős központjai alakultak ki⁵.

1.1.1. Fa és festett bútorok

A népművészet változása a bútor, festett bútor vonatkozásában is tetten érhető. A legjelentősebb váltást anyag, forma, technika tekintetében a fűrészmalomok által előállított fenyődeszka felhasználása jelentette. Elterjedése a 18. század második felében, végén a parasztbútor stílus kialakulását eredményezi. A festett bútor elterjedése az ország területén térben és időben elkülönült. Egyes helyeken maradt az ácsolt bútor, máshol az ácsolt és festett bútor, megint máshol kizárólag a festett bútor honosodott meg. A festett bútor készítői elsősorban céhes ipar keretei között dolgozó festőasztalosok és a falusi bútorfestők voltak. Templomi mennyezetek esetében kezdetben képirók, majd a későbbiekben festőasztalosok és kis részben falusi bútorfestők az alkotók. Éppen a készítőik miatt, ezen tárgyféleség művészeti besorolásáról, hovatartozásáról a kutatók megítélése eltérő, mégis a műfaj, a díszítőfestészet egyértelműen a népművészet körébe tartozik⁶.

A paraszti bútorok festett díszítésébe a történeti stílusok, a reneszánsz és a gótika öröksége a templomi festésből származott át templomfestő vándorasztalosok munkája révén. Ezek a mesterek vállaltak bútorkészítést is és a templomi mennyezetek, szószékek, karzatok mintáit ágyakra, padokra, ládákra is ráfestették⁷.

¹ Igyártó G. (2010): Kézművesség és turizmus. Használható Hagyomány. Falusi Turizmus Tájékoztató, 2010/2. 3-4.o.

² https://www.citatum.hu/szerzo/Sebo_Ferenc

³ Fél E. - Hofer T. - K. Csilléry K. (1969): A magyar népművészet. Corvina Kiadó, Budapest. 224 o.

⁴ Tarján G. (2005): Folklor Népművészet Népies művészet. Nemzeti Tankönyvkiadó Rt., Budapest. 262 o.

⁵ Tarján G. (2005): Folklor Népművészet Népies művészet. Nemzeti Tankönyvkiadó Rt., Budapest. 262 o.

⁶ Gaál J. (2013): Festett bútor. 141-144 o. in Illés V. (szerk.): A népi iparművészeti alkotások minőségének megújult szempontrendszer. Hagyományok Háza, Budapest 246 o.

⁷ Fél E. - Hofer T. - K. Csilléry K. (1969): A magyar népművészet. Corvina Kiadó, Budapest. 224 o.

A Hajdúságra jellemző, hogy a népi bútorok nagy részét az asztalos bútorok alkotják. A magyar népi asztalos bútor egyik legjelentősebb, az egész Tiszántúlra legnagyobb hatású központja Debrecenben volt. A debreceni asztalos cég már 1620-ban létrejött. A népi bútorművesség megyénkben inkább a vidéki asztalosműhelyekre tevődött át. A 19. században előtérbe kerültek a hajdúböszörményi, hajdúszoboszlói, püspökladányi, derecskei és más asztalosok. Deli⁸ hivatkozta Györffy István (1907) és Bellon Tibor (1987) munkásságát, akik írtak karcagi bútorfestő asszonyokról, Szatmáriné Cibere Juliannáról és lányáról Vajó Gáspárné Szatmári Juliannáról. Cibere Julianna hajdúböszörményi asztalos lánya volt, aki apja műhelyében tanulta a virágozást. A Hajdúböszörményből előkerült festett koporsók díszítése rokonságot mutat az egykorú parasztbútorokkal. A 21. században készült festett bútorok közül legnagyobb számban kelengyés ládák maradtak fenn. A debreceni típusú festett ládákra jellemző, hogy előlapján két mezőben virágcsokor van, a két mezőt két álkeret veszi körül, volutával, finom művű faragással díszítve. A hagyományos paraszti bútorok alapszíne legtöbbször barna volt, rajta élénk színű, szépen komponált, jó ízlésről tanúskodó virágcsokrok. Ez a virágos díszítés megtalálható a kelengyés ládákon, az ágyon, a tékákon, tálasokon, fogasokon, tároló bútorokon, korszékeken, karos lócákon is. A 20. század elején a virágos bútorokat egyszínűre festették és elkezdődött a hagyományos népi bútorok felváltása a polgárosultabb, gyári bútorokkal. A régi bútorok fokozatosan kiszorultak a lakásból és jelentős részük meg is semmisült⁹.

Az alföldi bútorstílus Császi Ferenc népi iparművész, a Népművészet Mestere nevéhez fűződik. Péterfy László szobrászművész szavaival élve, ő az „alföldi bútor stílus”-t hozta létre akkor, amikor bognár szerkezetű bútorokat készített. A mester kádár és kerékgyártó szakmát tanult, majd bekapcsolódva a 70-es években fellendülő népi fafaragó mozgalomba, elkezdett bútor készítéssel foglalkozni. Teljesen egyedi, tölgy és akácfa bútorok ezek, amelyeknek szépsége szerkezetük és alapanyaguk egyszerűségében rejlik. A felhasznált fa az alföldön honos tölgy, akác, fekete dió. Alkotásait számos kiállításon láthatják, határainkon innen és túl¹⁰.

1.1.2. Fazekasság

Az alföldi fazekas központok méltán voltak messze földön híresek. Hírnevüket elsősorban edényeik igényes megjelenésének köszönheték. Debrecen fazekas iparának múltja a 16. századig nyúlik vissza írásos emlékek alapján. Az itt készült edényeket vásárolta az egész környék. A debreceni edényeken még a 18. század közepén is barna írókázás keretezte a virágok-madarak motívumait, csakúgy, mint ahogy az a város területéről fennmaradt 16-17. századi hasonló színhatású, virágindákkal, madarakkal díszített tányérok, korsókon látható¹¹. Debrecen 1361 óta mezővárosi majd később királyi városi joggal rendelkezett és vonzotta magához a különböző iparosokat és kereskedőket. Valószínű, hogy már a 17. században fazekas céh működött itt, bár első céhlevelük a 18. század elejéről maradt fenn¹². A debreceni fazekas céh legkorábbi fennmaradt emléke egy 1758-ból származó pecsétnyomó. Fennmaradt egy másik céhpecsét is 1780-as évszámmal és a két céhmester névbetűivel. A legfiatalabb a fazekas ifjúság 1837-es pecsétje. További tárgyi emlékként a céhládákat kell megemlítenünk, bennük őrizték a céh kiváltságlevelét, jegyzőkönyveit, egyéb iratait, a pecsétnyomókat és a céh pénzét. Azonban nemcsak a céh értékeit őrizték, magát a céhet is jelképezték. A fazekas céh ládája először az 1715-ös kiváltságlevelben kerül említésre¹³. A 18. század végén 116 olyan fazekast tartottak számon, akik Debrecenben a céhben dolgoztak. Ebből az időből a kerámia tárgyak sérülékenysége miatt csak igen kevés szép edény maradt fenn. Így főként csak ásatásokból előkerült töredékekből tudható, hogy a debreceni fazekasok igen magas szinten űzték mesterségüket. A debreceni fazekas céhnek nagy kisugárzó hatása lehetett. A debreceni kerámiában megtalálhatók mindazok a technikai

⁸ Deli E. (1994): A Hajdúsági Múzeum népi bútorgyűjteménye. Különlenyomat a Hajdúsági Múzeum VIII. évkönyvéből. Hajdúböszörmény. 207-224 o.

⁹ Deli E. (1994): A Hajdúsági Múzeum népi bútorgyűjteménye. Különlenyomat a Hajdúsági Múzeum VIII. évkönyvéből. Hajdúböszörmény. 207-224 o.

¹⁰ Bánszky P. (2000): Megújuló faragóhagyomány 1973-1989. Szerzői kiadás

¹¹ Fél E. - Hofer T. - K. Csilléry K. (1969): A magyar népművészet. Corvina Kiadó, Budapest. 224 o.

¹² Déri Múzeum (1976): A debreceni kerámia. A Déri Múzeum Kiállítása 1976. Debrecen. 8 o.

¹³ P. Szalay E. (1989a): A debreceni fazekas céh tárgyi emlékei. Különlenyomat a Herman Ottó Múzeum évkönyve XXVII. kötetéből. Miskolc. 179-188 o.

fogások, díszítési eljárások, melyek az alföldi, illetve az un. tiszai kerámiát jellemezték. P. Szalay¹⁴ úgy említi, hogy a debreceni fazekasság az u.n. közép-tiszai stíluscsoportba tartozik. Domanovszky György ezt tekintette a magyar népi fazekasság legrégebb, legjellegzetesebb stíluscsoportjának, miután itt különülnek el leginkább a helyi stílusok. Művészileg egyedülálló alkotások születtek itt. A 16-17. században török, habán és késő reneszánsz hatásra megkezdődik az addig kevésbé színes kerámia fokozatos kiszíneződése. A többnyire fehér alapszínű edényeken vörös, zöld, barna színekkel festett ívek, pontok, növény elemek, levelek, indák virágok, gránátalmák, madár ábrázolások díszlenek. A 17. századtól már ólommal bevont edényeket készítettek. A 18. század végétől a zöld alapszínűeket rendszerint domborműves díszítéssel látták el. A 19. század közepe táján jelent meg az ecsettel való festés. (P. Szalay¹⁵ hozzáteszi, hogy ez a technika már csak egy mester munkáin látható, a Tóth Bálintén, aki a debreceni fazekasok közül egyedül alkalmazott kék színt.) Mindkét díszítő eljárás gyakran párosult karcollással, ezzel emelték ki a motívumokat. Alkalmaztak még metszéseket, áttöréseket és egyéb más technikákat is. Legkedveltebb díszítő elemek a már említett sűrűn indázó, olykor valósággal burjánzó stilizált virágmotívumok voltak, de gyakoriak a madarak és a viseletbe öltözött női alakok is¹⁶. A 18. század közepétől a 19. század közepéig tartó időszak a debreceni kerámia virágkora. A fazekasok leginkább három eltérő stílusban készítették edényeiket. Az egyik a díszedények zöld mázas domborműves stílusa, melyet pecsételők alkalmazásával tettek változatossá. A zöld mázas edényeket a domborműves és karcolt díszítés jellemzi, ezek elsősorban díszedények voltak. A zöld mázas díszedények között nagy számban találhatunk u.n. mesterremekeket. A másik csoportba a világos mázas edények írókás, karcolt díszítéssel, míg a harmadik csoportba a talán legjellegzetesebbnek tekinthető vörös mázas írókás edények tartoznak. A színes írókás edényeken ugyanazok a motívumok jelennek meg hasonló rendszerbe szerkesztve. Vörös mázas írókás stílusú edény jóval kevesebb maradt fenn, mint zöld mázas. A díszítőelemek, a karajos levelek közötti gránátalmák a 17. századi ólommal mázas kerámia motívumkincsében gyökereznek. Az 1840-es évek végén a vörös mázas stílusban megmutatkoztak a hanyatlás jelei. A már említett Tóth Bálint 1864-ben készített munkáját emeli ki azzal a megjegyzéssel, hogy a debreceni fazekasság 18-19. században letisztult harmonikus díszítőstílusát utoljára az ő alkotásán láthatjuk. Ő volt az utolsó igen tehetséges fazekas mester, aki a régi formákat új díszítési móddal ötvözte¹⁷. A nagy múltú debreceni fazekas ipar a 19. század végétől fokozatosan elsorvadt. Többen is próbálják felújítani, életre kelteni a kihalt debreceni fazekas hagyományokat. Ki kell emelnünk ezen a téren a karcagi ifj. Szabó Mihály példaértékű munkásságát¹⁸.

1.1.3. Textilművesség: szűr, szűrhimzés, szürrátétes öltözetek

Az alföldi férfiak három jellegzetes felső ruhadarabja a suba, a ködmön és a szűr volt. Formájuk évszázadokon át alapvetően nem változott, díszítésük azonban igen. Mesteremberek készítették ezeket a ruhadarabokat (szücsök, szürszabók), de az egyszerűbb bőrruhák készítéséhez a pásztorok is értettek. Ezek a mesteremberek a sajátos, régi szűr- és subaformák megőrzése mellett a díszítésnek olyan stílusát alkották meg, melyet méltán nevezhetünk a magyar népművészet egyik legsajátosabb alkotásának¹⁹. A szűr, mint főnév kettős jelentésű, jelenti a magyar juh, a racka gyapjából készült durvább, u.n. abaposztót (daróc, vagy halina) és a belőle készült nagygallérú, köpönyegszerű kabátfélét is. Ez az elnevezés valószínűleg a szőr szóra vezethető vissza. A szűrposztóról középkori

¹⁴ P. Szalay (1989b): Kerámia. 191-239 o. in: Gazda L. – Varga Gy. (szerk.): Hajdú-Bihar megye népművészete. Európa Könyvkiadó, Budapest. 404 o.

¹⁵ P. Szalay (1989b): Kerámia. 191-239 o. in: Gazda L. – Varga Gy. (szerk.): Hajdú-Bihar megye népművészete. Európa Könyvkiadó, Budapest. 404 o.

¹⁶ Déri Múzeum (1976): A debreceni kerámia. A Déri Múzeum Kiállítása 1976. Debrecen. 8 o.

¹⁷ P. Szalay (1989b): Kerámia. 191-239 o. in: Gazda L. – Varga Gy. (szerk.): Hajdú-Bihar megye népművészete. Európa Könyvkiadó, Budapest. 404 o.

¹⁸ Déri Múzeum (1976): A debreceni kerámia. A Déri Múzeum Kiállítása 1976. Debrecen. 8 o.

¹⁹ Fél E. - Hofer T. - K. Csilléry K. (1969): A magyar népművészet. Corvina Kiadó, Budapest. 224 o.

ismereteink vannak, míg a szűrről, mint ruhadarabról csak a 16. század óta vannak ismereteink^{20 21}. A szűr, mint ruhadarab viselete általánosabb volt, mint a subáé. Akinek nem tellett subára, szűrt mindenképpen igyekezett beszerezni. Mesteremberek, városi polgárok nem viselték, inkább csak cselédek. Az egyszerűbb szűröket szántó-vető, szekerező falusiak viselték. Leginkább azonban a pásztorok viselete volt, akik nem csak eső és szél ellen viselték, hanem díszöltözésként is²². Béres²³ is utal rá, hogy a szűr a magyar ember, különösképpen a pásztor emberek legkedveltebb, igen csinos és népdalokban is gyakran megénekelt felső ruhája volt. Viselete kizárólag a férfiakra, leginkább pusztázó emberekre volt jellemző. A hortobágyi pásztor úgy tartja, hogy az a jó szűr, ami ha megázik, megáll a talpán és ki lehet bújni belőle, mint egy kunyhóból. Egy mondásunk szerint a szűr szűri, a guba eresztí, a bunda pedig rekesztí a hideget. A szűr a pásztor nappali viselete. Borús, hűvös időben palástszerűen vette magára a nyakán a szürszíjjal összecsatolva. Melegben félvállra vetette. Jó időben hosszú útra indulva a szűr alját a nyakába vette így az gallérszerű viseletté vált. Tikkasztó melegben a pásztor keresztbe tartott botjával a szűr két szárnyát kiterjesztette, hogy a levegő szabadon járhassa testét. Harsányi Gábort és Kovács Károlyt említi utolsó debreceni szürszabó mesterekként, akiknek 1930-as években bekövetkezett halála után özvegyeik már nem foglalkoztak szűrök készítésével, de halálukig készítettek debreceni szűr motívummal hímzett kézimunkákat²⁴. Gyönyörűné²⁵ a szűr díszítéséről részletesebben így fogalmaz: „A szűrökön fellelhető díszítési módok a hímzés, a rátét, a színes posztóval való szegés, vagy csipkés, ez a rátét egyik válfaja (csipke alatt színes posztóból vágott, csipkés szélű posztócsíkokat kell érteni, amelyeket több rétegben egymásra varrnak), valamint a zsinórozás.” V. Szathmári²⁶ is utal rá, hogy a szűrök készítésére a 20. század elejétől egyre kisebb igény mutatkozott, így a mesterek igyekeztek maguk megtalálni a szűrrátétes technika tovább éltetési lehetőségeit leginkább a lakástextíliák, viseletek, viselet kiegészítők és egyéb használati tárgyak terén. Szerencsés példaként említi az ajándéktárgyakat, mint könyvborítókat, könyvjelzőket, poháralátéteket, mobiltelefon-tartókat, szemüvegtartókat, papírzsebkendő tartókat, melyeken a rátétes díszítmények korunk igényeinek megfelelően jelennek meg és élnek tovább.

Hajdú-Bihar megye „Népművészet Mestere” címmel rendelkező alkotói között V. Szathmári²⁷ kiemeli, hogy Debrecenben hosszú ideig csak Dankovszky Lórándné volt az, aki a szűr hímzés legnagyobb szakértőjeként, magas művészi szinten vitte tovább ezt a mesterséget. Részletesebb említésre kerül még Tóth Lajos is, mint igen tehetséges alkotó, a bihari szűrrátétes technika mintakincsének és kivitelezésének kiváló ismerője. A szürszabó és szűrrátétes mesterség bemutatása során említi Mezei András berettyóújfalui szürszabó mestert, aki édesapjától tanult, de Tóth Lajos szűrrátét készítő utolsó tanítványai között is nyilvántarthatjuk. V. Szathmári²⁸ így fogalmaz: „Személyében az utolsó bihari szürszabó mester távozott közülünk.” A bihari tájon a legmagasabb művészi színvonalon ifj. Erdei Lajos őrizte meg és fejlesztette tovább a cifraszűröket díszítő rátétes díszítési technikát. Alkotásai igen nagy számban eljutottak külföldre is. Szabóné Erdei Piroska volt az első a női szűrrátét készítő mesterek közül, akik mesteri szinten tudták elkészíteni változatosabbnál

²⁰ Béres A. (1955): A debreceni cifraszűr. Múzeumi Füzetek. Népművelési Minisztérium Múzeumi Főosztálya, Budapest. 64 o.

²¹ Gáborján A. (1977): Népviseletek I. A szűr. Néprajzi Múzeum, 20 o.

²² Fél E. - Hofer T. - K. Csilléry K. (1969): A magyar népművészet. Corvina Kiadó, Budapest. 224 o.

²³ Béres A. (1955): A debreceni cifraszűr. Múzeumi Füzetek. Népművelési Minisztérium Múzeumi Főosztálya, Budapest. 64 o.

²⁴ Béres A. (1955): A debreceni cifraszűr. Múzeumi Füzetek. Népművelési Minisztérium Múzeumi Főosztálya, Budapest. 64 o.

²⁵ Gyönyörűné Erdei J. (2014:74): Rátétes szűrök a Bihari Múzeum gyűjteményében. Különlenyomat a Bihari Múzeum XVII-XIX. évkönyvéből, Berettyóújfalú

²⁶ V. Szathmári I. (2013): Rátétes technikák. 39-44 o. in Illés V. (szerk.): A népi iparművészeti alkotások minősítésének megújult szempontrendszere. Hagyományok Háza, Budapest 246 o.

²⁷ V. Szathmári I. (2002): A szűr készítés. 13-30 o. in: Hubert E. – Deményi Gy. (szerk.): Élő népművészet Hajdú-Bihar megyében I. A népművészet mesterei 109 o.

²⁸ V. Szathmári I. (2002:22): A szűr készítés. 13-30 o. in: Hubert E. – Deményi Gy. (szerk.): Élő népművészet Hajdú-Bihar megyében I. A népművészet mesterei 109 o.

változatosabb alkotásaikat²⁹. A Népművészet Mestere címmel kitüntetett mai alkotó, Porkoláb Ferenc a szűrők mellett készít lakástextíliákat, használati tárgyakat, viseleti darabokat is. Bagdi Lajosné Matkó Mária több kiváló hímző szakember vallja mesterének. Tanulmányait, szakkönyveit rendszeresen használják. A „Magyar nép hímzésvilága” című 3 kötetes tankönyve ma is oktatási segédanyag. Csibi Gyuláné Sólyom Ilona szűrjeire jellemző a hagyományos motívumok folyamatos gazdagítása, helyenként stílusos átírása. Szűrjeit viselik néptáncosok, népdalkörök tagjai, pásztorok, csikósok, hagyományőrök.

2. Forrásanyag és módszertan

A hagyományt nem őrizzük, hanem megéljük, ami napjainkban azt jelenti, hogy azok a tárgy-tárgytípusok élnek tovább, amelyeknek megtaláljuk a 21. századi funkcióját. Ez a népi kézműves alkotók küldetése, mai feladata. A „népi kézműves tárgyak”, vagy „kortárs népművészeti tárgyak” készítéséhez a forrásanyagot az előző századokban a falvak, mezővárosok lakói által készített és használt, mindennapi és ünnepi tárgyak adják. Ezeket az alkotók megtalálhatják a múzeumokban, könyvtárakban, a mai háztartásban, családi örökségként megőrzött használati eszközökben, ünnepeken használt tárgyakban, öltözeti darabokban. A módszer, ahogyan ezeket a tárgyakat a kutatást végzők megismerik nem más, mint a tárgy tapintása, látással való érzékelése, lerajzolása, fotózása, a tárgy hajdani használatának tanulmányozása. Az alapos kutató, gyűjtő, dokumentáló munka után kezdődhet a tárgy mai használatra való lehetséges alkalmazásának vizsgálata. Utána következik az új tárgy megtervezése. Meg kell határozni, hogy milyen funkciót kell az új tárgynak betöltenie, melyik a megfelelő alapanyag a tárgykészítéshez, melyek a megmunkáláshoz szükséges eszközök. A forrásanyag és a módszer megválasztása után a megvalósítás, vagyis a tárgy elkészítése történik. Az eredmény maga a „népi kézműves tárgy”, amely magán hordozza a múlt örökségét, valamint a jelenben történő használhatóságot és az alkotó kézjegyét, technikai tudását, igényességét, műveltségét, világ szemléletét is. Az elkészült tárgy bemutatása több szintéren történhet: üzletben, az alkotó műhelyében, speciális, erre a célra szervezett rendezvényeken (kiállítás, vásár).

A Hajdú-Bihar Megyei Népművészeti Egyesület a Népművészeti Egyesületek Szövetsége tagszervezetként az 1980-as évektől kapcsolódott be a népi kézművességet megújító mozgalmakba. A tárgyi népművészet területén az 1960-as évektől formálódó új szemlélet elvetette a funkcióatlan tárgyak tömeges gyártásának addigi divatját. A szemléletváltás az 1973-ban első ízben meghirdetett országos népművészeti pályázaton mutatkozott meg, ahol az egyéni alkotók mellett alkotócsoportok jelentek meg. Ezen elsősorban fiatal közösségek egyik, nagy célja volt újra élővé tenni a népművészetet, olyan tárgyakat készíteni, amelyek hétköznapjaink részeivé válnak, amelyekre szükségünk van, amelyeket használunk. Dísz tárgyak helyett használati eszközöket kell készíteni. Legfőbb törekvésük a funkcionalitás és az azt erősítő esztétikum³⁰.

3. Eredmények

A közösségben alkotás a szemléletváltás egyik jelentős megnyilvánulása volt. A közös műhelyben alkotás egyrészt visszahozta a falusi munkaközösségek (kaláka munka) szellemiségét, másrészt a fiatalok korosztályi igénye is volt. A közös kézműves műhely megépítése, a funkcióját veszett régi épület felújítása kiváló lehetőséget nyújtott a fafaragóknak. A házak alkotóházzá, otthonossá formálása a szövők, fazekasok, hímzők számára is adott alkotási lehetőséget. Az innováció közösségi műhelyei az „Alkotóházak” és egyének által működtetett műhelyek, a „Műhelygalériák”, valamint „Nyitott kézműves műhelyek”.

²⁹ V. Szathmári I. (2002): A szürkészítés. 13-30 o. in: Hubert E. – Deményi Gy. (szerk.): Élő népművészet Hajdú-Bihar megyében I. A népművészet mesterei 109 o.

³⁰ Bánszky P. (2000): Megújuló faragóhagyomány 1973-1989. Szerzői kiadás

3.1. Alkotóházak a Hajdú-Bihar megyei Népművészeti Egyesület történetében

- Az Egyesület innovációs tevékenységeinek első, máig is meghatározó helyszíne Debrecenben a Hosszúpályi úti Népművészeti Alkotóház volt. A Kölcsey Ferenc Megyei Városi Művelődési Központ, mint meghatározó közművelődési intézmény teljes erejével támogatta a közösségi műhely létrehozását. A nyári táborokban összeszokott aktív fafaragó csoport tagjai önkéntes munkában töltöttek nyári heteket azzal, hogy a város „könyvjóváírásával” átadott hajdani tanyasi iskoláját, a Hosszúpályi úton népművészeti alkotóházzá alakítsák. Ez az Alkotóház az elsők között volt Magyarországon, amelyet a Megyei Fafaragó Stúdió igényei, szükségletei szerint formáltak. A Stúdió tagjai készítették a bútort a Császi Ferenc tervei alapján, ők alakították ki a kertet, a kaput, a belső játszóteret. A belső berendezés és a kültéri alkotások az alföldi építészeti hagyományokra épültek, a vidék jellegzetes fa anyagát, akác és tölgyfát dolgoztak fel. Az Alkotóházban jól felszerelt műhely adta a közös munka és tanulás feltételeit. Az évközi foglalkozások során és a nyári alkotótáborokban a ház berendezési tárgyainak gazdagítása (ülőalkalmosságok a debreceni asztalosság stílusában), valamint tanfolyami jellegű oktatói képzés folyt.
- 1995-től 1998-ig a Tímárház, Kézművesek Háza volt az Egyesület innovációs tevékenységének színtere. Az Egyesület székházaként Debrecen város jelentős idegenforgalmi célpontja volt látvány műhelyeivel (hímző, szúrrátés, faműves, fazekas, bőrső) és azzal, hogy a város egy jelentős, mára kihalt mesterségének, a tímármesterségnek állított állandó kiállításával emléket. A Tímárházban gyermek foglalkoztató helyiség, reprezentatív kiállító terem működött, ahol az Egyesület tagjainak alkotásait rendszeresen bemutatták, a népművészeti üzletben megvásárolhatták a mesterek zsúrizett tárgyait. Összességében olyan intézmény jött létre az Egyesület fenntartásában, a város anyagi támogatásával, amely komplex módon tudta a bemutatni és tovább építeni a megye és Debrecen népi kézműves hagyományait.
- 2013-tól az Egyesület Debrecen várostól Közművelődési Megállapodás eredményeként városi feladatok ellátására, a HBm-i Önkormányzattól a városhoz hasonló módon, megyei közművelődési feladatok ellátására kapta meg a Debrecen, Hatvan u. 57 sz. alatti épületrészt, melyet Népi Mesterségek Háza elnevezéssel napjainkban is fenntart. Az előző időszakokban fenntartott alkotóházak után, jóval szerényebb körülmények között, kisebb területen, a kézműves tevékenységek munkaeszközei nélkül kapta meg az Egyesület a házat mely egyesületi forrásokból került berendezésre, felszerelésre a legszükségesebbekkel. Berendezésre került és folyamatosan bővül a saját gyűjteményből szerkesztett állandó kiállítás, amely a megyében és Debrecenben élő vagy élt, Népművészet Mestere címmel rendelkező egyesületi alkotók munkáiból áll. Ezzel kiállítási formációban egyedülként őrzi az Egyesület mestereinek alkotásait. Két oktató termet-műhelyt tudott az Egyesület szerényen felszerelni a szükséges bútorokkal és pályázatokból szervezte/szervezi meg az adminisztrációs munkákhoz a technikai eszközöket. 4 év óta működteti a bútorfestő, csipkeverő, gyöngyfűző, hímző, szövő és nemezes műhelyeket. A Népi Mesterségek Háza jelenleg az Egyesület innovatív tevékenységének helyszíne. Innen szervezi fesztiváljait (Nemzetközi Fazekas Fesztivál, Debreceni Kézműves Fesztivál) és kapcsolódik az országos közművelődési, népi kézműves programokhoz (Kultúrházak éjjel-nappal, Nyitott Kézműves Műhelyek Országos Hétvégeje, stb).

3.2. A közös műhely szerepe a faművészetben

- Bútor művészet: A Hosszúpályi úti Népművészeti Alkotóház berendezésekor formálódott az alföldi bútorstílus, ami Császi Ferenc népi iparművész, a Népművészet Mestere nevéhez fűződik. Alkotásait számos kiállításon láthatják határainkon innen és túl. Az általa vezetett közös alkotótevékenység a műhely megszűnte miatt nem folytatódhatott, az alföldi bútor stílusban egyelőre nem készülnek közös alkotások.
- Népi gyermekjáték: Az 1970-es években kezdődött a népi játék kultúra újjáélesztése céljából kísérlet a tokaji alkotótáborban, a Fiala Népművészek Stúdiójában. A hagyomány világához kapcsolódó játékok tervezése kezdődött el, amely a gyerekek mozgásigényeihez igazodtak,

mint például a hintaló variációk székként használható állatformák³¹. Ennek a vonulatnak a szellemiségében készültek Nagy Sándor „Hajdú játéksalád” néven ismert játéakai. Az Egyesület fafaragó alkotójának innovációja a gyermekek mozgását segítő összerakható fa játékok esztétikus, szoba berendezésként is használatosak, a gyerekek növekedésével átalakíthatók, funkciójuk változik. Ezek a húzható, guruló, a gyermekek által is mozgásba hozható állatfigurák a helyváltoztatást könnyítik, erő kifejtésre is készítetik a használókat. A gyermekek fejlődésével tanulóasztallá, hozzá kapcsolódó székké alakíthatóak, ezáltal évekig kísérik a gyermekeket. Az említett játékok készítésekor az alkotó csak természetes, az Alföldön honos anyagokat használ fel. Az alkotó külföldi segítséggel kezdte el a termékek gyártását, de anyagiak miatt nem teljesedhetett ki tevékenysége. A játék prototípusai sorozatgyártóra várnak.

- Festett bútor asztalosság: Ennek a mesterségnek jelentős hagyománya volt a városban, a Déri Múzeumban fellelhető tárgyak igen értékes részei a gyűjteménynek. Az országnak méreteiben és jellege folytán második jelentősebb néprajzi gyűjteménye a Déri Gyűjtemény, nem büszkélkedhet gazdag festett bútor anyaggal. De ami kevés tárgy van, az a város protestáns szellemiségére jellemző visszafogott színvilágot, a virágmotívumok viszonylagos egyszerűségét mutatja, ezzel is eltérve környezetét, elsősorban az erdélyi festőstílustól. Ez a stílus azonban kiválóan alkalmas a mai lakáskultúrába való beillesztésre. Erre építve indította el az Egyesület a debreceni festett bútor megújítására irányuló kezdeményezéseit 2012-ben. A bútorfestő műhely vezetője Gyimesiné Behina Éva. A kisbútorok, kiegészítő elemek „felvirágozása” egyfajta hagyomány tiszteletet és a kreativitás kibontakoztatását jelentik az alkotók körében.

3.3. A közös műhely szerepe a fazekasságban

A város fazekas hagyománya a debreceni kerámia díszedény, ünnepi edény a céhedények és a református templom úrasztali edénye volt. A Déri Múzeum kerámia gyűjteményében a debreceni stílusban készült edényekről publikációk sora jelent meg az elmúlt évtizedekben P. Szalay Emőke etnográfusnak köszönhetően. A mai alkotók minden segítséget megkaptak a debreceni hagyomány megismeréséhez. Ennek ellenére a debreceni kerámia és a fazekasság, mint mesterség is, elfeledett lett Debrecenben. Az okok: eltűntek a hagyományos kerámia tárgyak használói, a céhek, akik ünnepi tárgyként készítették és használták a kancsókat, korsókat, tálakat, valamint a református templomokba is inkább fém úrasztali edények kerültek a hajdani kerámiák helyett.

A Hosszúpályi úti Népművészeti Alkotóházban a legkorszerűbb gépekkel, fazekas korongokkal, égető kemencékkel felszerelt fazekas műhelyt rendezett be az Egyesület. Az 1980-as években egy Nagybányáról érkező mestert Bagossy Sándort, a Népművészet Mesterét kérték fel szakköri oktatásra, mivel ő járatos volt a debreceni stílusú kerámia készítésében. A műhelyben heti rendszerességgel szakköri foglalkozás, majd oktatói tanfolyam, nyári táborok, szakmai táborok és mesterkurzusok működtek. A későbbiekben szakmát oktató OKJ-s tanfolyamot is szervezett az Egyesület. Debreceni stílusban kezdett alkotni Sándor Katalin népi iparművész, Terdik Angéla népi iparművész és Lugossy György. Három év alatt olyan fejlődést sikerült elérni, melynek eredményeit az Egyesület meg akarta mutatni, így született meg a fazekas fesztivál. Olyan rendezvényt szervezett az Egyesület, amelynek nem volt előzménye a városban, és amelyen sokszíniűen be tudja mutatni a felújított népi fazekas mesterséget. Az innováció abban rejlik, hogy a hagyományos debreceni stílusban készített tárgyaknak új funkciót kerestek az alkotók, megőrizve a motívum kincset, a technológiát a mai lehetőségek szerint korszerűsítve (villamos energiával működtetett korong és égető kemence). Azért sikerült megújítani a debreceni kerámiát, mert az Egyesület alkotói megtalálták az új funkciót (étkészlet, boros-, vizes készlet), megőrizve a színvilágot, a technikai sokszínűséget: vörösbarna írókás díszítést, a rátétes és az áttört technikát, valamint a nyers karcolt-írókás díszítést. Az eredmények bemutatása a továbblépés útja is volt, hiszen azóta a legjobb hazai szakemberek is felfedezték a debreceni kerámia lehetőségeit, a megyei alkotók száma gyarapszik, és egyre eredményesebbek a mesterségükben. A Kölcsény Ferenc Közművelődési Intézet által átszervezett közművelődési intézményben az Egyesület továbbra is jelentős feladatot vállalt. Az Egyesület társzervezőként 2002-ben szervezte meg az I. Nemzetközi Fazekas

³¹ Bánszky P. (2000): Megújuló faragóhagyomány 1973-1989. Szerzői kiadás

Fesztivált. 2018-ban 10. alkalommal rendezi meg az Egyesület önállóan a fesztivált, melynek szerkezete azonos az elsővel. Országos pályázat kerül meghirdetésre mindig aktuális témákkal. A szakmai zsűri bírálata után díjazásra kerülnek a pályamunkák, majd kiállításon kerülnek bemutatásra az alkotások. A rendezvény része egy szakmai konferencia, ahol a pályázók és meghívott hazai és külföldi szakemberek beszélgetnek a fazekasokat leginkább foglalkoztató témákról. A fesztivál populáris része a két és fél napos szabadtéri vásár, amelyre az ország minden fazekas központjából és külföldről, elsősorban a környező országokból is meghívásra kerülnek mesterek, alkotók. Ez a rendezvény igen népszerű a vásárolók és a fazekas alkotók körében, hiszen találkozási lehetőség nyílik számukra.

3.4. A közös műhely szerepe a textil művészetben

A debreceni cifraszűr a pusztai ember és a debreceni polgár ünnepi viselete volt. A cifraszűr hímzett változatának átmentése a női öltözetbe, öltözet kiegészítőbe és a lakáskultúrába a megyében dolgozó hímző asszonyok jelentős innovációja. A női felsőkabátot, kör formájú pelerint vagy kosztüm kabátot ékesítő cifraszűr minta a nők számára mentette át a hagyományos, élénk színű motívumkincset. Fehér alapon piros, zöld virágok, indák, levelek és az alapszínnek az árnyalatai elegáns díszítői a modern öltözeteknek. Az Egyesület egyik debreceni alkotója, Bujdosó Sándorné hímző, a Népművészet Mestere aki rendkívüli módon megszerette a színes debreceni szűrhimzést, hogy a női öltözeti darabok mellett a Debreceni Csonkatemplom textiljeit is ezzel a hímzéssel díszítette. A 20. században elterjedt rátétes szűr motívumkincse sem ment veszendőbe a kreatív alkotóknak köszönhetően. A derecskei és a bihari rátétes szűr minta a 70-es 80-as években még csak a lakástextilek innovációja volt, elsősorban a helyi háziipari szövetkezetek jóvoltából. Az 1990-es évektől kezdődően azonban az öltözeteken is megjelent a rátétes díszítés. Applikációs technika érvényesül a kétféle anyag összedolgozásakor a női kabátok, kosztümök esetében. Ifj. Szidor Jánosné népi iparművész, majd tanítványa Gyönyörűné Erdei Judit és Sebestyén Györfi Anna alkotnak kiemelkedően. A debreceni kisbunda női viselet volt, bárány bőrök összedolgozása során, nagy gallérszerűen viselték elődeink. Himzés barna vagy fekete bokorvirág. A minta megőrzésének lehetősége a bőr helyett, filc anyagon, női pelerinen és lakástextilben is adott volt. A kiváló alkotó, Gupcsóné Papp Katalin népi iparművész darabjai említethetők példaként. A hímzések mellett megjelenik a mai öltözeteken egy másik hagyományos szűr díszítő technika a „nyargalás”. Ez, varrógéppel létrehozott sűrű öltés sor, amely a szűr jellegzetes, a szabást erősítő eleme. Ezzel is díszítik a női kosztümöt, megőrizve az egyik legkarakteresebb szűr díszítményt. Kormányos Lászlóné népi iparművész innovációja ez. A debreceni guba készítés jelentős hagyománya városunknak. A szőtt gyapjúanyagból kabátot varrtak, férfi és nő is viselte az előző századokban. Napjainkban a Gubás Társulat, Dezsőné Borbély Emma népi iparművész, a Népművészet Ifjú Mestere vezetésével a guba szövést újítja meg. Az elkészült gyapjú öltözeti darabok és öltözet kiegészítők női, férfi és gyermek számára is kiválóan hordhatók, természetes alapanyaguk miatt egyre népszerűbbek.

Ezek az innovatív tevékenységek a szakkörök, alkotócsoportok közös munkáját dicsérik az Egyesület életében.

4. Következtetések, javaslatok, összegzés

Az a módszer, hogy a debreceni hagyományok továbbéltetése, „megélése”, bemutatása, népszerűsítése rendezvényeken, művészeti csoportokban, kiadványok segítségével valósul meg, jó útnak mutatkozik. Szükséges és eredményes az, hogy a textilesek nagy része kiscsoportokban dolgozik, jól képzett szakmai vezető segíti a munkájukat. Ennél a népi kézműves csoportnál kiemelkedően fontos a múzeumi gyűjtőmunka, annak közös feldolgozása, a textilek új funkcióbba helyezése. A debreceni kismesterségek további kutatása, új mesterségek felkutatása és megújítása akkor tud megvalósulni, ha produktumai a mai ember számára is hasznosak, beilleszthetők a kultúrájába.

Fontos, hogy az Egyesület munkája során kiemelten foglalkozzon a gyermek és ifjúsági korosztállyal, hiszen a népi kézműves értékek megismerése és tovább éltetése az ő kezükben van. Ennek módszere az, hogy állandó kapcsolat, információ csere van az óvodákkal, iskolákkal (pályázatok segítségével sikerül biztosítani ehhez a forrást), az Egyesület játszóházakat szervez, a szabadtéri fesztiválok esetében minden alkalommal gyermekek számára is megvalósít szórakoztató, ismeretterjesztő programokat.

A népi kézműves szakképző intézményekkel is együtt dolgozik az Egyesület. Az iskolából kikerült szakképzett fiataloknak az Egyesületben lehetőségük nyílik a közösségekben való tovább alkotásra, a megjelenésre, az országos, felnőtt mozgalomba bekapcsolódásra.

A népi kézművesség jövőjét a hajdani Tímárházhoz hasonló komplex közművelődési intézmény működtetésében látja az Egyesület. Az ilyen módon szervezett intézményben a muzeális értékű forrásanyag a kortárs népművészettel egy épületben kerül elhelyezésre, egy-egy mesterség esetében. A látványműhelyekben és azok mellett népi iparművészeti alkotások forgalmazására alkalmas üzlet is helyet kaphat. Az intézményben korszerű kiállítóhely, a kutató munkához jól felszerelt könyvtár is rendelkezésre kell, hogy álljon. Az alkotók és a vendégek részére közösségi tér, kávézó is elhelyezhető.